

Axel (Acke) Björklund in memoriam

Tomas Ljung

Då min blick i förbigående landade på Acke Björklunds dödsannons i lokaltidningen blev allting sådär olidligt överkligt. Jag hade ju tänkt ringa honom senast i måndags, eftersom jag inget hört ifrån honom på ett bra tag. Som alltid lämnas man vid förlusten av betydelsefulla människor ensam på hal och tunn is, omgiven av ödslighet och köld. Någon hade släckt ett värmande ljus.

Det var inte alls så att det var orimligt eller ohemult av Acke att ta klivet runt knuten just nu. Han var född 1918 och hade ett långt och händelserikt liv bakom sig, fullt av verksamhet, engagemang och möten med människor. Som biologilärare hann han fostra tre generationer Rättvikare i hembygdens flora, fauna och geologi. Men trots att jag inte kom till Rättvik förrän som vuxen kom Acke att bli även min Vergilius in i botanikens värld.

Utan att tveka åtog han sig rollen som mentor. Under två års tid åtnjöt jag ynnesten att tillsammans med Acke få bygga upp det stora visningsherbariet i Rättviks Naturmuseum. För mig som tidigare varit ganska ”monofag” på ormbunksväxter, blev arbetet en lika lustfylld som pedagogisk introduktion till Dalarnas växtvärld i allmänhet och Siljansbygdens i synnerhet. Utan hans entusiasm och upptäckariver hade jag knappast tagit klivet ut i den fullfjädrade botanikens universum. Därmed kom han att styra både mitt livsöde och dalabotanikens för lång tid framåt. Detta var 1985 och redan samma höst kunde jag en söndag från första parkett uppleva alla Dalarnas aktiva botanister samlade i Naturmuseets aula för att diskutera startandet av ett inventeringsprojekt med sikte på en ny Dalafloora.

Acke Björklund var urtypen för en sockenbotanist. Idag är det svårt att inse hur viktiga biologilärarna av den gamla stammen var för känndomen om botaniken i landskapet för bara en generation sedan. Lokalpatriotiska hembygdsbotaniker finns nog i många landskap, men Dalarna torde vara rätt unikt vad gäller den tämligen heltäckande geografiska representationen. Snart sagt varje socken hade sin eldsjäl som genomforskade hembygdens flora och ofta även beskrev den i socken- och hembygdsböcker. Acke själv skrev den långa uppsatsen ”Floran i

Acke Björklund i herbariesamlingarna i Rättviks Naturmuseum. Foto: Rune Almén

Rättvik” i Rättviksbokens andra del 1961. Vid sidan om Axel Björklund i Rättvik fanns bland andra Arne Granerot i Mora, Per-Gustaf Dalhielm i By, Pell Algot Eriksson i Lima, Rune Norrsveden i Söderbärke, Ragnar Morander i Borlänge, Gunnar Wistrand i Falun, Gunnar Westman i Ludvika och Elis Dahlgren i Hedemora. Alla hade inte ett förflutet som lärare, men det var dessa relikter från en svunnen tid som för ett ögonblick stod upp och smälte samman med en ny generation av miljömedvetna fältbiologer och aktivister. När DABS bildades utgjorde sockenbotanisterna en kärntrupp genom sin lokalkunskap, även om det kollegiala utbytet dem emellan ofta var ganska blygsamt.

Många av de arter som skulle exponeras på museets utställnings-skråmar saknade användbara kollektioner i de gamla skolherbarier som museet förvaltade och vi fick bege oss ut i naturen efter fräscht material. Otaliga blev de turer vi gjorde i Ackes lilla röda bil till igenväxande gamla ängen, okända rikkärr och öde fåbodrar. Hans entusiasm

över att spåra upp äldre tiders växtplatser var smittsam. Han hade en lång önskelista över växter som borde kunna finnas kvar i kommunen och vi fantiserade alltid om att hitta utgångna arter som flugblomster, honungsblomster och stor låsbräken. Det var med närmast sonlig stolt-het jag från mina cykelturer runt om i kommunen kunde leverera in ”förlorade” arter som blodnycklar, skuggviol, finbräken, spädstarr och strandlumner. När jag en dag helt sprickfärdig klev in på museet för att kungöra mitt återfynd av ormtunga i Boda (prick hundra år efter Dala-florans notering), utbrast Acek innan jag hann öppna munnen: ”Du menar inte att du har hittat ormtungan!”

Acek Björklund var en av de mest osentimentala och prestige-befriade människor jag mött. Under våra ändlösa och ibland hejdlösa diskussioner och dispyter över herbarieark och museilådor eller hemma i köket hos mor Brita kände jag att jag kom Axel mycket nära. Han var som Uppsaladrillad linnéan djupt misstänksam mot all slags metafysik och inför frågan om döden var han bergfast övertygad om att det hela bara innebar att en lampa slocknade. När jag gäcksamt antydde något i stil med att han kanske skulle komma att bli glatt överraskad, skrockade han bara överseende. Hans agnostiska hållning hindrade honom dock varken från att till favoritmusikstycke utnämna Glucks ”Dans på de saligas ängder” eller från att verka aktivt inom Svenska Kyrkan. Till-sammans med sin kära Brita var han sedan lång tid också engagerad i Röda Korset och tillverkade varje år julkort och dekorationer av pres-sade växter till julbasarer och kampanjer.

I Rättvik åtnjöt Acek Björklund trots sin utsocknes härstamning en grundmurad respekt och hans egen varma kärlek till sin nya hembygd var heller inte att ta miste på. Jag vill nu hemskt gärna tro att Acek och hans Brita i godan ro botaniserar sig fram på Elyseiska ängder av det slag som en gång mötte dem i Söderås och Gärdebyn. De som vid Carl Linnaeus ankomst till Rättvik ”*stodo i härlig blomma, hwite af Ulmaria, Parnassia och Leucanthemo, gule af Ranunculo acri och Hieracio pannonico, röde af Trifolio och Cirsio.*”